

РЕШЕНИЕ

№ 4349

гр. София, 01.07.2021 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Първо отделение 15 състав, в публично заседание на 22.06.2021 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Полина Якимова

при участието на прокурора Кирил Димитров, като разгледа дело номер **13205** по описа за **2019** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл.284-286 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража.

С постъпила в АССГ на 21.11.2019г. искова молба, поправена със заявления от 6.03.2020г. и от 2.06.2020г. К. Г. И., намираща се понастоящем в Затвора С., е предявила срещу Главна дирекция «Изпълнение на наказанията» иск за обезщетение на неимуществени вреди в размер на 30 000 лв. за периода 3.07.2019г. до датата на исковата молба, претърпени от поставянето ѝ в нечовешки условия в ареста на [улица] [населено място] – недостатъчна жилищна площ, липса на естествено и оскъдно изкуствено осветление, непълноценен престой на открито в малка площ, липса на адекватно медицинско обслужване.

Ответникът, Главна дирекция «Изпълнение на наказанията», в писмения отговор не отрича допустимостта на иска, но оспорва неговата основателност. Поддържа, че след влизане в сила на обнародваната в ДВ бр.13 от 2017г. разпоредба на чл.43, ал.4 ЗИНЗС не се допуска настаняване на повече от 4 лица в спалните помещения, които са с приблизителна площ от 16 кв. метра. Над всеки санитарен възел има вентилационна система за циркулация на свеж въздух. Помещенията са оборудвани с два откряващи се в горния край прозорци, които са част от Р.-дограма, а в южната част на сградата, където е настанена И. през исковия период, се отварят и двата прозореца. Изкуственото осветление е осигурено с 2 бр. крушки с LED-светлина, максимално близка по характеристики до естествената дневна светлина. На покрива на ареста са изградени 7 помещения, всяко с площ 25 кв. метра, обособени като места

за провеждане на престой на открито, над които са поставени поликарбонатни плоскости с дъговидна форма, които не препятстват проникването на чист въздух и естествена светлина. Същите са монтирани с охранителна цел и за предотвратяване на опити да се внасят неразрешени вещи с дрон. Оспорва се твърдението за влошено зрение на ищцата с аргумент, че при системните медицински прегледи тя не е споделяла за такъв проблем.

В съдебно заседание пред АССГ И. чрез назначения по реда на Закона за правната помощ процесуален представител адв. Д. поддържа, че лошите санитарно-битови условия, липсата на необходимото количество и качество въздух, оскъдното осветление в спалното помещение, непълноценният престой на открито са повлияли необратимо върху здравословното ѝ състояние. Акцентира върху битуващото неприемливо разбиране, че извършителите на правонарушения трябва да търпят нечовешки ограничения. Намира, че осъдително решение по случая ще ускори изкореняването на възможността държавните органи да продължават да се отнасят унижително със задържаните лица.

Ответникът ГДИН чрез представител по пълномощие в хода на устните състезания поддържа, че медицинската документация по делото, включително заключението на КСМПЕ и свидетелските показания са категорични, че многократно на ищцата е осигурявана медицинска грижа както от служителите на медицински център в ареста, така и от външни специалисти. Тя не се е оплакала от нововъзникнали заболявания. Общите твърдения за условията в ареста без конкретика как те са допринесли за състоянието на ищцата не обуславят отговорност за причинени неимуществени вреди. Претендира юрисконсултско възнаграждение.

Прокурорът от СГП дава заключение за неоснователност и недоказаност на иска и предлага той да бъде отхвърлен.

От фактическа страна се установява:

К. Г. И. е задържана на 3.07.2019г. в арест „д-р Г. М. Д.“ и от цитираната дата до 18.11.2019г. е пребивавала в спално помещение № 9 на третия етаж.

В становище от 6.07.2020г. главен надзирател III степен в сектор „Арести“ към О. С. сочи, че спалните помещения в сградата са с еднотипно оборудване, имат приблизителна площ 16 кв. метра, в тях са разположени две двуетажни легла, метална маса и столове, буферна решетка, отделяща прозорците от килията, 8 бр. метални шкафове за съхранение на вещи и отоплителен елемент от инсталация за парно отопление, отделен с метална решетка. Всяко помещение разполага със санитарен възел с непрекъснат достъп до течаща вода, чешма, мивка и тоалетен блок, отделен от останалата част на килията с масивна преградна стена, висока 1,2 м. Елементите на конструкцията на дограмата и материалите, от които е изграден стъклопакетът на прозорците, позволяват достъп на достатъчно естествена светлина и пресен въздух. В помещенията има система за захранване с 12 V прав ток и система за ефирна цифрова телевизия.

На покрива на сградата са изградени седем помещения, всяко с площ около 25 кв. м., обособени като места за провеждане на престой на открито. Над тях са поставени поликарбонатни плоскости с дъговидна форма с охранителна цел поради многобройни случаи на опити за внасяне на неразрешени вещи с помощта на техническо средство “дрон”. Престоят на открито се осъществява ежедневно не по-малко от един астрономически час през светлата част на денонощието.

Становище от 21.01.2021г. на главен надзирател в сектор Арести при О. С. съдържа

конкретни данни за помещенията за престой на открито – така поликарбонатните плоскости, поставени над тях, по никакъв начин не препятстват проникването на чист въздух и естествена светлина. Освен това плоскостите спомагат за провеждане на престоя и при лоши метеорологични условия. Оспорват се твърденията на И., че в едно от седемте помещения се извеждат по 30 жени, тъй като по силата на съставен от началник сектор Арести при О. график всички задържани под стража от съответен етаж биват разпределени пропорционално във всяко от 7-те помещения в определения час.

Подчертава се в становището, че за поддържане на хигиената в килиите, санитарните и домакинските помещения в района на ареста и местата за престой на открито на задържаните под стража се осигуряват необходимите препарати.

Помещение № 9 на III етаж в ареста е и югоизточно изложение и следователно има достъп до слънчева светлина. Спалните помещения са оборудвани с два откряващи се в горния край прозорци, които са част от Р.-дограма. Специалисти, измервали еднотипния стъклопакет в арестните помещения на [улица], давали заключения, че параметрите на прозорците са 220 см. на 120 см.

Всяко арестно помещение разполага със санитарен възел с непрекъснат достъп до течаща вода, с чешма, мивка и тоалетен блок. Санитарният възел е отделен от останалата част на килията чрез масивна преграда с височина 1,2 м., която, освен че осигурява уединение на задържаното лице, позволява и контрол от служителите, наблюдаващи помещенията (с оглед избягване на суицидни или самонараняващи действия). Към становището е приложен график за м.07, 08, 09, 10 и 11.2019г., от който е видно, че задържаните под стража от третия етаж ползват престой на открито от 09,00 ч. до 10,30 ч. Налични са наред с това и искане за отпускане на материални ценности от м.05.2019г., м.08.2019г.

В медицинска справка от 12.06.2020г. на лекар–ординатор в МЦ към сектор „Арести“ – О. С. се сочи, че при първоначалния преглед на задържаната на 5.07.2019г. тя е съобщила за хероинова зависимост, слънчева алергия и бронхиална астма, за които не е представила медицинска документация. По двете й длани и по ходилата са установени пукащи се мехури и крусти, поради което с прокурорско разпореждане от 12.07.2019г. И. е консултирана от специалист в УМБАЛ „А.“, като й е назначена терапия. При ежеседмичните прегледи в медицинския център в ареста ищцата не е имала съществени оплаквания, които да налагат консултации във външни лечебни заведения. В медицинската справка са дадени по дати, констатации на медицинския специалист и назначената терапия.

В. К., медицинска сестра в медицинския център при ареста, разпитана в с.з. на 15.12.2020г., споделя, че като всяко задържано лице ищцата е преминала през задължителен медицински преглед, при който посочила, че има астма, слънчева алергия и хероинова зависимост. Свидетелката констатирала, че дланите и ходилата на К. са със свличаща се кожа. По този повод с постановление на прокурор ищцата е изпратена на консултация в УМБАЛ „А.“. Предписаните медикаменти са предоставени и повлияли добре състоянието й. Тя често посещавала медицинския център с оплаквания от главоболие, общо неразположение, менструални болки и свидетелката й предоставяла медикаменти за облекчаване на състоянието. Нито веднъж не се е оплаквала от проблеми с очите. Изписван е и препаратът Салбутамол за астмата въпреки че К. да не предоставила документи за това заболяване.

Л. Ц., познаваща ищцата от 2018г., разпитана в същото съдебно заседание, споделя, че

К. е била настанена в 8-ма и 9-та килия, докато свидетелката е пребивавала в почти всички помещения. Двете не са били съвместно настанени, но общували при престоите на открито, когато ищцата споделяла за ужасните условия – мръсотия, прахоляк, липса на въздух, открита тоалетна. Килиите са еднотипни – има прозорец от едната страна, който се открехва съвсем малко. Във всяко помещение са настанени 4 души, мебелите са малка маса и стол. Пред прозореца има решетка, между която и стъклото се събира прах, която не може да бъде почистена. Решетка има и пред радиатора. Описва условията в 11-та килия като ужасяващи – падаща мазилка.

Престоят на отрито се провежда в стая на покрива на сградата с размери 15 кв. м., в него влизат по 30 жени и трудно се разхождат. Има навес от поликарбонат, от където влиза малко въздух. В килиите светлината е оскъдна – от две лампи, които са включени 24 часа. Свидетелката няма спомен К. да се е оплаквала от здравословни проблеми.

Д. И., задържана в следствения арест в [населено място] на [улица] в периода м. август 2019 г. до м. март 2020 г., описва спалното помещение, в което е била настанена с ищцата, като заемащо пространство от около 14 кв. метра, с две метални двуетажни легла, масичка, железен стол, тоалетна, която е открита - без врата и прозорец, при чието ползване има видимост. Прозорците в помещението, в което били настанени 4 жени, се отварят съвсем леко, около 3-4 см. Престоят на открито е ежедневен в определен час. Провежда се на най-горния етаж на ареста. Небето се вижда единствено в края на пластмасовия покрив на това обособено пространство, в което има две пейки. Случвало се е през лятото в едно „каре“ да се съберат 20-25 жени. Свидетелката е наясно, че И. е астматик, за което е посещавала лекаря и е получавала „помпичка“. В 6-та килия имало лампа, покрита със стъкло, на външната врата, която светела слабо и напругала зрението. Общата баня, която била в окаяно състояние, с два душа и две мивки, се ползва по график. Свидетелката се хигиенизирала на мивката в килията.

Преграда между тоалетната и останалата част на арестното помещение имало само в 13-та килия. При престой на открито едновременно в едно обособено пространство се събирали по около 20 жени. Съседното „каре“ се ползвало когато арестантките се карали помежду си, за да се предотвратят конфликти. И тази свидетелка не помни К. да е търсила медицинска помощ за зрението си. Задържаните чели книги, които им носили близките, а К. вземала и от библиотеката.

Исения А., пребивавала в ареста на [улица] едновременно с ищцата в килия № 9 на третия етаж, споделя, че е била в няколко килии на ареста, които са почти еднакви и описва условията в тях като „невъзможни“. Свидетелката заболяла от диабет по време на 8-месечния си престой, влошило се и зрението ѝ. Килиите били пълни с прах. Прозорците се отваряли около 4 см. и били затъмнени. Нямало кислород, нито вентилация. През зимните месеци било много студено, налагало се да слагат одеяла на прозореца. Във всяко помещение са настанени по 4 жени. Тези от тях, които спели на втория етаж на леглата (вкл. К.), изпитвали неудобства, защото нямало стълба. Помещенията били малки и зле осветени, със закачени за решетката над вратата осветителни тела и било невъзможно да се чете. В килията имало мивка и тоалетна, която задържаните ограждали с чаршафи, за да не бъдат гледани при ползването ѝ. Имало преграда до нивото на кръста, но през шпионката се виждало. Помещението за престой на открито представлява таванска стая на покрива на ареста, чиято горна част е повдигната 10-15 см. Там се събирали всички желаещи да се разхождат. На практика

се касаело за преместване от една стая (килията) в друга стая (карето), което било малко, около 4x4 м. и на което се събирали по 15-20 жени. Разпределението на задържаните в отделните помещения за престой на открито зависело от преценката на охраната. Свидетелката не виждала смисъл от престоя на открито, провеждан без светлина и въздух, напротив, използвала възможността да се хигиенизира на спокойствие и да почете. Къпела се в килията, седнала на тоалетната чиния, поливайки се с шише. Постъпвала така, защото общата баня била задръстена, душовете не работели. След като я ползвала веднъж, се заразшила с гъбички. К., както и останалите задържани, посещавали лекаря, който им давал по една таблетка. На свидетелката К. не се е оплаквало от проблеми с очите.

М. М., надзирател в ареста на [улица] от около 10 години, разпитана в осз на 22.06.2021г. споделя, че престоят на открито в ареста се провежда всеки ден по утвърден месечен график в помещение от около 25 кв.м., което се намира на последния етаж на сградата. В едно обособено пространство едновременно се намират 10-12 лица. Принципът е за тези, които са осъдени и идват от затвора в [населено място] и имат дела в С., да излизат в отделно каре. Има плексиглас, който е за предпазване от метеорологични условия като дъжд и слънце. Разстоянието между плексигласа и стената е около 50-60 см.

Спалните помещения са с площ около 15 кв.м., в които се намират четири легла – две двуетажни, маса, стол, санитарен възел, който е покрит около метър и половина. Има два прозореца, отваряеми около 50 см., радиатор, осигуряващ топлина през студените сезони. На арестантките се предоставят препарати за хигиената – както личната, така и на помещенията. Ежедневно при желание те могат да ползват кофа, парцал, препарат, метла, лопатка. Свидетелката няма спомен К. да е сигнализирала за неудобства за престоя ѝ в ареста. Осветлението в помещението е източник две лампи. Създадена е организация за почистване на килиите с прахосмукачки, както и на решетките на предната част на прозорците. Санитарният възел се състои от седяща тоалетна чиния, казанче, мивка. От леглата към санитарния възел има видимост.

М. Т., надзирател в ареста на [улица] последните 5 години, разпитана в същото съдебно заседание, споделя, че в ареста е назначен психолог с работно време от 08:30 ч. до 17:00 ч., който задължително консултира новозадържаните, както и тези, които са поискали писмено това. Престоят на открито е всеки ден без изключение, минимум час и половина в обособени помещения с по две пейки. Свидетелката няма спомен К. да е подавала сигнали или жалби по отношение престоя ѝ в ареста, било по отношение на медицинското обслужване или битовите условия. Винаги, когато е имала някакъв проблем, се е реагирало. Т. участва в извеждането на задържаните за престой на открито. В едно обособено пространство („каре“) едновременно присъстват не повече от 10-12 човека. 7-те „карета“ са с приблизителна големина около 25 кв. м. В горната им част е има плексиглас, който е монтиран така, че в частта откъм стената свободното пространство е около 60 см. Задържаните, които се разхождат вътре, може да виждат навън. Върху всяко „каре“ има плексиглас, който пази от атмосферни влияния, а другата цел е сигурността - помещенията са на последния етаж на сградата и ако няма покрив над тях може да се стигне до инциденти. П. не е напълно прозрачен, бял е.

Килиите са с големина около 15-16 кв. метра, имат 4 легла – две двуетажни, масичка, две столчета, тоалетна, мивка и два прозореца, които са на разстояние с решетка около 50 см. Прозорците са отваряеми с приспособления през решетката. Целият

прозорец не може да се отвори, а горе-долу около 20-30 см. Ако се ползва тоалетната, хората, които са на леглата, могат да наблюдават, но обикновено задържаните поставят чаршафи или други платове, които „затварят“ тази видимост. В килиите има две крушки над вратата. Почистването им е задължение на задържаните всеки ден и когато пожелаят. Общата баня се ползва по график и в същия ден се предоставя метла, лопата, парцал, кофа и препарат. Дезинфекцията се организирана, особено през последната година и половина от лишени от свобода - общи работници и от оторизиран търговец, който пръска за дървеници и хлебарки. По спомените на свидетелката К. е била най-вече в 9-та килия, но също и в други. Има една килия за мъже и една за жени, оборудвана с параван на тоалетната.

В ареста няма офталмолог, има лекар и медицинска сестра, които биват посещавани при здравословни оплаквания на задържаните, оформяни и писмено освен ако не се касае за спешен случай. За преглед от медицински специалист извън ареста се задейства процедура чрез прокуратурата. Свидетелката няма спомен ищцата да се е оплаквала от зрението си, знае само, че е астматик

Показанията на двете групи свидетели – служители на ответника и задържани лица са подробни, последователни, логични и основани на непосредствени техни впечатления от пребиваването им на територията на ареста в съответното качество – служебно или на лице с взета мярка за неотклонение „задържане под стража“. Точно и последователно те възпроизвеждат възприятията си за условията в ареста на [улица] – състояние, оборудване, осветеност на помещенията, условия за провеждане на престоя на открито, медицинско обслужване. Те си кореспондират в частта относно площта на спалните помещения, наличието на мивка и тоалетна, преградени частично и на обособените пространства за престой на открито, относно здравословното състояние на И. (никой от няма спомен тя да е споделила за проблем с очите, всички знаят, че е астматичка). Различията в показанията на двете групи свидетели са в следните насоки: пребивавалите в сградата като арестантки А., И. и Ц. са единодушни, че прозорците в спалното помещение се отварят едва 3-4 см. (Ц. ползва израза „открехват съвсем малко“, с думата „открехват“ си служи и главен надзирател в сектор Арести при О. С. в становището от 21.01.2021г.), докато служителката на ГДИН М. е категорична, че двата прозореца са отваряеми около 50 см. (според св. Т. се касае за горе-долу 20-30 см.). Различни са и впечатленията на двете групи свидетели за условията на престоя на открито – според А. Ц. и И. той се провежда в нещо като стая, покрита с плескиглас, през който не се виждат небето и слънцето, в която едновременно се намират 15-20 жени, докато служителите на ГДИН описват обособените пространства като такива с площ 25 кв.м., в които едновременно пребивават 10-12 задържани, а разстоянието между плексигласа и стената е 50 см. Казаното от св. М., че е създадена организация за почистване на помещенията от служител на ответника, не се подкрепя както от показанията на останалите свидетели, така и от писмените доказателства по делото. Поради това съдът приема, че то не се отнася за исковия период. Съдът цени показанията на трите свидетелки, които са имали качеството задържани под стража през част от исковия период в частта им относно естествената осветеност и вентилация в помещенията (отваряемост

на прозорците) като кореспондиращи със становището на главен надзирател в сектор Арести при О. С., че прозорците се откряват, както и частта им, възпроизвеждаща условията за провеждане на престой на открито, намирайки, че споделеното в тази насоки от надзирателите е обяснимо с оглед на тяхното служебно качество.

Според заключението на КСМСПЕ няма данни ищцата по време на престоя в следствения арест на [улица] да е страдала от болестно ангажирани феномени, които да са отключили заболявания в соматичен и психичен план. От документацията по делото, включително медицинска, и от данните от свидетелските показания не се предоставя информация ищцата да е страдала от заболявания. Актуален офталмологичен преглед не може да бъде извършен на територията на Затвора С., където понастоящем е И. поради липса на обособен офталмологичен лекарски кабинет със съответната по специалността апаратура. По време на престоя на ищцата в ареста не се наблюдават данни за отключване на психопатологични феномени, достигащи критериите на психопатология. Преживяванията и емоциите, описани по време на престоя, са изводими от нормалпсихологична дейност, която се потвърждава от поведението на ищцата в процесния период.

Други доказателства от значение за предмета на спора по делото не са ангажирани.

При така установената фактическа обстановка съдът намира от правна страна следното:

Искът за присъждане на обезщетение е предявен от процесуално легитимирано лице, което твърди, че в периода на престой в ареста на [улица] от 3.07.2019г. до датата на исковата молба – 21.11.2019г. е претърпяло неимуществени вреди в резултат на незаконосъобразни бездействия на длъжностни лица от администрацията на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията” – юридическо лице към министерството на правосъдието с териториални структури, включващи затворите и областните служби „Изпълнение на наказанията” – чл.12, ал.3 ЗИНЗС.

Материално-правната уредба на твърдяното право се съдържа в чл.284, ал.1 ЗИНЗС, който предвижда, че държавата отговаря за вредите, причинени на лишени от свобода и задържани под стража от специализираните органи по изпълнение на наказанията в резултат на нарушения по чл.3 – последната /разпоредба/ поставя изисквания към условията, при които се поставят осъдените лица.

Основателността на предявения иск предполага установяване на следните материално-правни предпоставки: 1/ акт, действие и/или бездействие на специализираните органи по изпълнение на наказанията, с които се нарушава чл.3 ЗИНЗС; 2/ настъпила неимуществена вреда в правната сфера на ищеца в резултат на нарушението, която се предполага до доказване на противното по силата на оборимата презумпция, въведена с чл.284, ал.5 ЗИНЗС и 3/ причинна връзка между нарушението по чл.3 ЗИНЗС и настъпилния вредоносен резултат.

Според чл.3 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи никой не може да бъде подлаган на мъчение, на жестоко, безчовечно или унижаващо отношение. Спрямо лицата, изтърпяващи наказание за

извършени углавни престъпления, във вътрешното законодателство това право е регламентирано с нормата на чл.3 ЗИНЗС, предвиждаща, се осъдените не могат да бъдат подлагани на жестоко или нечовешко отношение. На това право на лишените от свобода съответства насрещното административно задължение при изпълнение на наказанията да бъдат осигурени условия, обезпечавачи поддържането на физическото и психическото здраве и зачитане на правата и достойнството им – чл.2, т.3 ЗИНЗС. „Нечовешко” или „унижаващо” отношение предполага страдание или унижение, достигащи отвъд неизбежния елемент на страдание и унижение, свързан с дадена форма на легитимно третиране или наказание. Мерките за лишаване от свобода според ЕСПЧ могат често да съдържат такъв елемент, като държавата трябва да осигури на лишеното от свобода лице условия, които са съвместими с уважението към човешкото достойнство, така че начинът и методът на изпълнение на мярката да не го подлагат на стрес и трудности с интензивност, която надминава неизбежното ниво на страданието, свързано със задържането.

Пренаселеност на помещенията

Съгласно чл. 20 от ППЗИНЗС за всеки затвор се определя максималният брой лишени от свобода, които могат да бъдат настанени, съгласно разполагаемата жилищна площ, а в спалните помещения се осигурява пряк достъп на дневна светлина и възможност за естествено проветряване. Количеството дневна светлина, степента на изкуственото осветление, отопление и проветряване се определят в зависимост от изискванията на съответните стандарти за обществени сгради. На лишените от свобода се осигурява постоянен достъп до санитарен възел и течаща вода. В заведенията от закрит тип и арестите в затворите ползването на санитарен възел и течаща вода се осъществява в спалните помещения.

В чл. 21 от ППЗИНЗС се сочи, че спалните помещения се обзавеждат с отделни легла за настанените лица, снабдени със спални принадлежности, шкафчета за лични вещи, маса, столове, осветителни и отоплителни тела, като се осигуряват условия за пряк достъп на дневна светлина и възможност за проветряване, а лишените от свобода са длъжни да спазват реда и хигиената в спалните помещения. За всяко спално помещение съответният инспектор по социални дейности и възпитателна работа определя отговорник, който изготвя месечен график за дежурства и следи за поддържането на реда и хигиената.

К. И. през исковия период е пребивавала заедно с още 3 лица в арестно помещение № 9, на трети етаж, в югоизточната част на сградата, което е с приблизителна площ 16 кв.м., на която са разположени легла, маса, шкафчета и санитарен възел.

В чл.43, ал.4 от ЗИНЗС е предвидено, че минималната жилищна площ в спалното помещение за всеки лишен от свобода не може да е по-малка от 4 кв. м. Съгласно § 231 от пилотното решение по делото Н. и други срещу България от 27.01.2015 г. за условията в българските затвори, ако затворниците имат на разположение по-малко от три квадратни метра жилищна площ, пренаселеността трябва да се счита за толкова тежка, че да доведе само по себе си, независимо от други фактори, до нарушение на чл. 3

от Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи. Съвместното пребиваване в спално помещение с площ 16 кв. м. на 4 задържани лица формално покрива стандарта от 4 кв.м. жизнена площ. ЕСПЧ обаче обръща внимание, че в оценката на наличното пространство трябва да се вземе предвид пространството, заемано от мебели и обзавеждане в килията. Следователно при наличие на обзавеждане – легла, маса, стол, осем шкафчета и санитарен възел, не може да се приеме, че е достигнат стандартът от 4 кв.м. А самата пренаселеност на помещенията сочи на недостатъчна естествена вентилация и оскъдна дневна светлина за всеки задържан, както и за неудобството да се използва легло на височина, надхвърляща 2 метра (т.нар. „вишка”, за която говори св. А.). Поради това съдът приема за доказано бездействието на служителите на ответника да осигурят на ищцата минималната жилищна площ за целия исков период.

Както ЕСПЧ отбелязва в §234 от решението по делото Н. и др. срещу България, освен размера на наличното пространство, други аспекти на физическото състояние на задържане също са от значение за оценката на съответствие с чл. 3 от Конвенцията. Тези елементи включват по-специално достъп до упражнения на открито, естествена светлина или въздух, наличие на вентилация, адекватност на отоплението, възможност за използване на тоалетната в уединение и съответствие с основни санитарни и хигиенни изисквания. По този начин, дори и в случаите на затворнически килии, които осигуряват 3-4 квадратни метра жилищна площ на един лишен от свобода, може да има нарушение на този член, ако факторът на пространството е съчетан с липса на вентилация и осветление.

Липса на достатъчно дневна светлина, оскъдна изкуствена осветеност Според чл.43, ал.4 ЗИНЗС количеството дневна светлина, степента на изкуственото осветление, отопление и проветряване, достъпът до санитарни възли и течаща вода, както и минимумът обзавеждане на спалните помещения, се определят с правилника за прилагане на закона. Член 20, ал. 2 ППЗИНЗС определя, че в спалните помещения следва да се осигури пряк достъп на дневна светлина и проветряване и че количеството дневна светлина, степента на изкуственото осветление, отопление и проветряване се определят в зависимост от изискванията на съответните стандарти за обществени сгради.

В арестно помещение № 9, на етаж 3 има два прозореца, които се открехват 4-5 см., което не е достатъчно за проветрение и в килията липсва достатъчно свеж въздух. Стъклопакетът е с матирани стъкла, което по показанията на свидетелите пречат за проникването на слънчева светлина през деня. Има изкуствено осветление с две LED крушки, което, отново по показанията на свидетелите, е недостатъчно. Въпреки декларативното заявление в становището на гл. надзирател от 21.01.2021г., че „специалисти, измервали еднотипния стъклопакет в арестните помещения, давали заключения, че параметрите на прозорците са 220 см. на 120 см.“, не се представиха доказателства, че количеството дневна светлина, степента на изкуствено осветление и проветряването са в съответствие с изискванията на съответните стандарти за обществени сгради, които да опровергаят показанията на свидетели.

Поради това съдът приема за установено и бездействие на ответника по отношение на задължението му да осигури на задържаните достатъчна естествена светлина и вентилация и изкуствено осветление.

Условия за провеждане на престой на открито

На правото на задържаните по чл.86, ал.1, т.1 от ЗИНЗС съответства задължението на администрацията да им осигури такъв не по-малко от един час на ден. Не се спори, а и от събраните доказателства се установява, че всеки ден в светлата част на денонощието ищцата е имала възможност за един час престой на открито, който се провежда в открито помещение на покрива на сградата.

В съответствие с алинея втора, (Доп. - ДВ, бр. 14 от 2017 г.), престоят на открито се провежда под надзора на служители от надзорно-охранителния състав на специално определени места в затвора, поправителния дом или затворническото общежитие, като по възможност същите предлагат защита при лошо време. По време на престоя на открито администрацията на затвора осигурява подходящи условия - съоръжения, екипировка и организирани дейности, насърчаващи поддържането на добро физическо здраве. На лишените от свобода по време на престой на открито се разрешава да се обединяват за участието им във физически упражнения или спортни игри.

Според насоките дадени от ЕСПЧ, местата за престой на открито трябва да бъдат достатъчно просторни и по възможност да предлагат защита при лошо време. Наличието и продължителността на упражнения на открито, както и условията, в които лишените от свобода могат да ги правят, са сред основните елементи, свързани с оценката на условията на задържане чрез позоваване на чл. 3 от Конвенцията. Стандартите за лишаване от свобода, определени от Комисията против изтезанията (КПИ), на които се позовава и ЕСПЧ в своите решения, посочват конкретно такива упражнения и ги смятат за основен гарант на благополучието на затворниците и че на всички тях, без изключение, се позволява най-малко един час упражнения на открито, за предпочитане като част от по-широка програма на дейности извън килията. Тези стандарти също казват, че за упражненията на открито трябва да бъде осигурено достатъчно пространство и, когато е възможно, да предоставят подслон при студено време.

В § 235 и §236 от пилотното решение по делото Н. и др. срещу България, е посочено, че кратката продължителност на упражнения на открито може да бъде фактор, който изостря положението на затворник, ограничен в своята килия през останалата част от времето, като физическите характеристики на външните съоръжения за упражнения също имат значение. Например двор за упражнения, който е само два квадратни метра по-голям от килията, заобиколен е от стени с височина от три метра и има отвор към небето, покрит с метални пръти и дебела мрежа, не предлага на затворниците подходящи възможности за почивка и възстановяване.

В разглеждания случай над обособените на покрива на сградата места за престой на открито ("каре") е с площ около 25 кв.м., са поставени поликарбонатни плоскости с дъговидна форма с охранителна цел. Показанията на свидетелите Ц., И. и А. са категорични, че на тази площ се събират голям брой задържани, което означава, че липсва възможност за

раздвижване. На практика помещението е стая и не е на открито поради непрозрачния покрив от поликарбонат. По този начин условията на провеждане на престоя на открито не осигуряват възможност за почивка, възстановяване, движение и дори елементарен досег с природата (напр. небето). От ответника не са представени доказателства, нито са наведени твърдения, че ищцата е имала възможност за престой и дейности извън арестното помещение, освен ежедневния престой на открито, провеждащ се в описаните помещения на покрива.

Здравословно състояние на ищцата

Установено е още при задържането на ищцата от какви заболявания (и зависимости) страда тя. Заключение на КСМПЕ и показанията на св. К. са категорични, че няма оплакване на И. от здравословен характер, което да е оставено без реакция – тя е консултирана в лечебно заведение (УМБАЛ „А.“), назначена ѝ е терапия, повлияла добре състоянието ѝ. Предоставян ѝ е Салбутамол за астматичните пристъпи въпреки че не е представила медицинска документация за заболяването си. Нито веднъж не се е оплакало от проблеми със зрението, така че да възникне необходимост от консултация с офталмолог. По тези съображения съдът приема, че не се установява дори частично бездействие на администрацията на ответника по отношение на здравословното състояние на И..

Въпреки това, при съвкупна преценка на всички установени факти – по-малко от 4 кв.м. жилищна площ на разположение, липсата на пряка слънчева светлина и възможност за проветрение, неприемливите условия в помещението за престой на открито, следва извод, че в случая е налице "нечовешко" и "унизително" отношение, които превишават целите на изтърпяване на наказанието. Неудобствата и страданията, с които е съпроводено задържането на И. надминават необходимото за изпълнението му. В решенията си ЕСПЧ подчертава, че приложението на чл. 3 от Конвенцията изисква засягането да води до унижение, което надминава това, което обикновено съпътства наказанието лишаване от свобода. Държавата следва да гарантира, че лицето е задържано при условия, които са съвместими с човешкото му достойнство, че начинът и методът на изпълнение на тази мярка не го подлагат на мъки или изпитания, надхвърлящи неизбежното страдание, свързано със задържането, и че предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, неговото добро здравословно състояние е съответно обезпечено. При преценяване на условията на задържането, следва да се вземат предвид кумулативните последици на тези условия и срока на задържането (чл.284, ал.2 ЗИНЗС).

При този анализ съдът приема, че искът е частично основателен и ищцата е претърпяла неимуществени вреди, които са резултат от нарушаване на общата забрана за нечовешко и унижително отношение. Законодателят приема, че поставянето в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ уронва човешкото достойнство или поражда чувство на страх, незащитеност или малоценност. Извън съмнение недостатъчната жилищна площ, липсата на пряка слънчева светлина и възможност за проветрение, неприемливите условия в помещението за престой на открито кореспондира на понятието „нечовешко“ и „унизително“

отношение, като превишават целите на изтърпяване на наказанието. Поставянето на ищцата в неблагоприятни условия само по себе си представлява третиране, способно да породи у нея емоционално и морално страдание, стрес и безпокойство. При наличие на нарушение на някоя от посочените в чл.3 ЗИНЗС хипотези, настъпването на неимуществени вреди се предполага до доказване на противното – чл.284, ал.5 ЗИНЗС.

Размерът на дължимото обезщетение следва да бъде определен в съответствие с чл.52 ЗЗД. Спазването на принципа на справедливостта като критерий за определяне на паричния еквивалент на моралните вреди изисква размерът на обезщетението да бъде определен от съда с оглед на всички установени по делото факти и обстоятелства, касаещи начина, по който незаконосъобразната административна дейност се е отразила на увреденото лице и при отчитане на икономическия стандарт в страната към момента на увреждането. Следва да бъде съобразено и пилотното Решение на ЕСПЧ от 27.01.2015г. по делото „Н. и други срещу България”, съгласно което паричната компенсация като форма на обезщетение за претърпени неимуществени вреди, не трябва да бъде в неразумен размер в сравнение с присъжданията на справедливо обезщетение, определени от ЕСПЧ по силата на чл.41 от Конвенцията в подобни случаи, като насока в това отношение могат да служат принципите, изложени от ЕСПЧ в пилотното решение, а именно фундаменталния характер на правото на всяко лице да не бъде подлагано на нечовешко или унижително отношение, от една страна, а от друга времето, през което лишеният от свобода е бил поставен в условия на нечовешко и унижително отношение по смисъла на чл.3 ЕКПЧОС, като най-важния фактор за оценка на претърпените вреди.

Съдът взе предвид и постановените на 4.06.2020г. решения на ЕСПЧ по делата Й. и Д. срещу България и И. и други срещу България, в които се приема, че компенсаторното средство за защита по чл.284 и сл. ЗИНЗС принципно е ефективно, но присъдените от националния съд обезщетения са твърде ниски, както и решенията му, постановени по дела на лишени от свобода срещу С. и У., в които се приема, че обезщетение за неимуществени вреди в размер на 4 евро на ден за поставяне в неблагоприятни условия, изразяващи се пренаселеност на килиите, липса на достатъчно въздух и светлина в помещенията, лоша хигиена е адекватно.

В разглеждания случай като се отчетат обстоятелствата, съставляващи проявления на нарушението по чл.3, ал.1 вр. ал.2 ЗИНЗС; периода на исковата претенция /времето, през което ищцата е била поставена в условия, унижаващи човешкото достойнство – четири месеца и половина/; предвид характера и невисокия интензитет на породените негативни вътрешни изживявания, без конкретно увреждане на здравето /психическо и физическо/ и при прилагане на чл.284, ал.2 ЗИНЗС съдът приема, че искът следва да бъде уважен при определяне на обезщетение за претърпени неимуществени вреди в размер на 900 лв. В останалата част над 900 лв. до общия предявен размер от 30000 лв. искът е неоснователен и недоказан и следва да бъде отхвърлен.

Съгласно чл. 286, ал. 3 от ЗИНЗС, когато искът се уважи изцяло или частично, съдът осъжда ответника да заплати разноските по производството, както и да

заплати на ищеца внесената държавна такса, като съдът осъжда ответника да заплати на ищеца и възнаграждение за един адвокат, когато е имал такъв, съразмерно с уважената част от иска. По аргумент от цитираната разпоредба независимо от изхода на спора присъждане на юрисконсултско възнаграждение в полза на ответника не е дължимо, но следва да му се възложат разноските за възнаграждението на вещите лица в размер на 450 лв.

Водим от горното и на основание чл. 203, ал. 2 от АПК във връзка с § 1 от ДР на ЗОДОВ и чл. 235 от ГПК, и във връзка с чл. 286, ал. 2 от ЗИНЗС, съдът

Р Е Ш И:

ОСЪЖДА Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" [населено място] да заплати на К. Г. И. по иск с правно основание чл. 284, ал.1 от ЗИНЗС от 900 (деветстотин) лева, представляваща обезщетение за причинени й неимуществени вреди от преживяно унижително и недостойно отношение, вследствие нарушения на чл. 3 от ЗИНЗС за периода от 6.07.2019г. до 18.11.2019г. по време на престоя й в Следствения арест в [населено място], [улица] ОТХВЪРЛЯ иска за разликата над тази сума до пълния предявени размер от 30 000 лв.

ОСЪЖДА Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" да заплати на Административен съд София-град, на основание чл. 286, ал. 3 от ЗИНЗС 450 (четиристотин и петдесет) лева, представляваща направени по делото разноси –възнаграждения на вещите лица по КСМПЕ.

Решението подлежи на обжалване с касационна жалба пред тричленен състав на АССГ в 14-дневен срок от съобщаването му на страните.

СЪДИЯ:+